

Herb gminy Legnickie Pole.

Herb gminy został wprowadzony do polskiego ustroju heraldycznego na mocy ustawy o samorządzie terytorialnym z 8 III 1990 r. Wcześniej taki rodzaj znaku herbowego nie występował, używały go natomiast miasta, kontynuujące ten zwyczaj jeszcze z czasów średniowiecza. Podobnie jak w przypadku wszystkich innych gmin wiejskich brak właściwej dla nich tradycji heraldycznej zmusza do zaprojektowania herbu gminy Legnickie Pole (woj. legnickie) od samego początku. Należy zaznaczyć, że będzie on znakiem całej gminy jako jednostki administracyjno-samorządowej, a nie jej poszczególnej miejscowości, w tym także wsi Legnickie Pole będącej siedzibą władz gminnych.

Utworzenie nowego herbu wymaga zaprojektowania jego godła (to wszystko co znajduje się w polu tarczy herbowej) oraz barw. Istnieje kilka możliwych dróg kreowania takiego znaku. Częstym sposobem postępowania jest wykorzystanie tradycji heraldycznej, którą tworzą herby miejscowości położonych na terenie dzisiejszej gminy. Niestety nic nie wiadomo na temat używania herbów przez miejscowości należące dziś do gminy Legnickie Pole. Niewątpliwie decydujący wpływ na ten stan ma fakt, że miejscowości te w przeszłości były wsiami i taki status zachowały do dzisiaj, herby natomiast, zarówno w Polsce, na Śląsku, jak również w państwach do których Śląsk dawniej należał, były urządzeniem ustrojowym charakterystycznym dla ośrodków miejskich.

Jedną z dróg postępowania w tworzeniu zupełnie nowego herbu jest odwołanie się do historii obszaru, na którym położona jest gmina. Realia historyczne są szczególnie dobrym tworzywem heraldycznym, ponieważ należą one do wspólnej świadomości społecznej (a zwłaszcza historycznej) jej mieszkańców. Szukając uzasadnienia dla herbu w dziejach gminy można mieć nadzieję, że będzie on rozumiany i rozpoznawany przez lokalną społeczność jako wspólny znak, tak jak wspólna jest pamięć o wydarzeniach historycznych. Należy sięgać do takich faktów dziejowych, które dla tego obszaru były szczególnie znaczące i w długim czasie wyciskały swoje piętno w świadomości kolejnych pokoleń mieszkańców gminy. To odwołanie się do historii wychodzi zarazem naprzeciw potrzebie poszukiwania wspólnych korzeni i tworzenia trwałych więzi dzisiejszej społeczności gminnej, która w obecnym

kształcie podziałów administracyjnych nie ma jeszcze długiej tradycji.

Nawiązanie do historii było zasadą, którą kierowano się przy tworzeniu projektu herbu gminy Legnickie Pole. Nawiązuje on do powszechnie znanego wydarzenia historycznego jakim była bitwa stoczona z Mongołami pod Legnicą w 1241 r. Tradycyjnie bitwę tę nazywa się "pod Legnicą" chociaż faktycznie rozegrała się ona w pobliżu wsi Legnickie Pole, położonej 10 km na południowy-wschód od Legnicy. To właśnie okoliczne pola i wzgórza w kierunku Kaczawy były miejscem tej jednej z najważniejszych bitew w średniowiecznej Polsce.¹ Wojska polskie w liczbie ok. 8000 zbrojnych, uformowane w cztery hufce były dowodzone przez księcia śląskiego Henryka Pobożnego. Mongołowie mający przewagę liczebną, a także stosując sprawną taktykę walki rozbili wojska polskie, poległ też książę Henryk Pobożny.

Dość wcześnie bitwa legnicka stała się przedmiotem swoistego rycerskiego kultu. Starano się przede wszystkim zachować w pamięci samo miejsce, na którym ona się rozegrała. Do niedawna dość zgodnie sądzono, że w miejscu gdzie miał rzekomo zginąć Henryk Pobożny, jego matka księżna Jadwiga ufundowała kaplicę dla benedyktynów sprowadzonych z Czech. Ostatnio pojawił się pogląd, że prepozytura benedyktyńska w Legnickim Polu powstała dopiero w drugiej połowie XIV w.² Nie ma natomiast wątpliwości, że jej założenie wiązało się z pamięcią o bitwie legnickiej z Tatarami. Materialnym śladem kształtowania się świadomości historycznej dotyczącej tych wydarzeń jest do dziś zachowany niewielki,

¹Historycy wiele wysiłku włożyli w rozwiązanie kwestii lokalizacji bitwy legnickiej. Dość powszechnie przyjmuje się, że jej miejscem były okolice Legnickiego Pola - por. W. Korta: *Najeżdż Mongołów na Polskę w 1241 r. i jego legnicki epilog*. "Acta Universitatis Wratislaviensis" No 800, Historia T.50: 1985 s.46-50; J. Janczak: *Legnickie Pole w świetle geografii historycznej*. [w:] *Bitwa legnicka. Historia i tradycja*. Red. W. Korta. Wrocław 1994 s.97-104. Za odosobnione należy uznać głosy tych badaczy, którzy sądzą, że można jedynie ogólnie mówić o Legnicy, natomiast bardziej precyzyjne określenie miejsca tej bitwy jest niemożliwe - por. J. Matuszewski: *Relacja Długosza o najeździe tatarskim w 1241 roku. Polskie zdania legnickie*. Łódź 1980 s.61; M. Cetwiński: *Co wiemy o bitwie pod Legnicą?* "Acta Universitatis Wratislaviensis" No 800, Historia T.50: 1985 s.89-90.

²M. Derwich: *Fundacja benedyktyńskiej prepozytury w Legnickim Polu*. [w:] *Bitwa legnicka*, s.319-328.

murowany kościół, wzniesiony w stylu gotyckim. Obecnie mieści się w nim Muzeum Bitwy Legnickiej, będącym jednym z najczęściej odwiedzanych miejsc na turystycznej mapie Dolnego Śląska.³

Znaczenie bitwy legnickiej do dziś jest przedmiotem żywej dyskusji wśród historyków. Chociaż z militarnego punktu widzenia niewątpliwie zakończyła się ona niepowodzeniem, to jednak nie można przeczyć faktu, że jednocześnie stanowiła końcowy moment w zwycięskim marszu wojsk mongolskich na ziemiach polskich. Domyślamy się dziś mniej lub bardziej prawdopodobnych przyczyn odwrotu Tatarów spod Legnicy, trudno jednak sądzić, że na ten fakt nie miały też wpływu straty przez nich poniesione w czasie bitwy. Wojska polskie stawiały silny opór Mongołom, na tyle skuteczny, że, niezależnie od innych powodów, został zahamowany ich dalszy postęp w kierunku zachodnim. W późniejszej tradycji historycznej związanej z bitwą legnicką, gdzie prawda nieraz mieszała się z legendą, szczególnie był podkreślany fakt obrony zachodnich państw w Europie przed inwazją mongolską. Nie wahano się posłużyć chlubnym porównaniem z dziejami starożytnych Greków i bitwę pod Legnicą nazwać "śląskimi Termopilami".⁴

Trudno byłoby w dziejach obszaru należącego do gminy Legnickie Pole znaleźć wydarzenie bardziej znane i mające większe znaczenie historyczne. Ono też powinno stanowić materię, która posłuży do kreacji herbu tej gminy. Nie oznacza to, że od razu w powszechnej świadomości nowy znak herbowy będzie właściwie identyfikowany a jego symbolika odczytywana w kontekście historycznym. To dopiero w wyniku funkcjonowania herbu w dłuższym czasie utrwała się jego obraz kojarzony z konkretnym podmiotem (np. państwem, województwem, miastem, osobą). Ważny jest tutaj fakt, że ten herb znajduje historyczne uzasadnienie swego kształtu, natomiast znajomość jego znaczenia i związanych z nim treści będzie wymagała odpowiedniego wyjaśniania i utrwalania w społecznej pamięci. Nie ma wątpliwości, że już same realia plastyczne herbu będą mówić o przeszłości i to tej dawnej z

³J. Czerwiński, R. Chanas: *Dolny Śląsk. Przewodnik*. Warszawa 1977 s.320-323; T. Gumiński: *Legnica i okolica. Przewodnik*. Warszawa 1977 s.91-93.

⁴B. Clemenz: *Wahlstatt. Landschaft und geschichtliche Bedeutung*. Liegnitz 1921 s.27.

okresu średniowiecza. Właściwe odczytanie treści herbu nastąpi dopiero wtedy gdy skojarzymy go z nazwą Legnickie Pole, która będzie przypominać o bitwie z Tatarami.

Projekt przedstawia tarczę dzieloną w pas (poziomo). W górnym polu złotym jest przedstawione pół czarnego orła śląskiego ze srebrną przepaską na piersi. W dolnym polu błękitnym (niebieskim) znajduje się srebrny miecz w prawy skos ostrzem do góry. Skrzyżowana jest z nim grotem do góry srebrna strzała w lewy skos. Nad mieczem i strzałą znajduje się złoty łaciński krzyż stylizowany na krzyż kościelny.

Treść i symbolika tego herbu mieści się w założeniach już wyżej omówionych. Jego wyobrażenie nawiązuje do historii, a ściślej do faktu bitwy legnickiej. Pół orła należy traktować jako odesłanie do osobistego znaku księcia Henryka Pobożnego, który dowodził w bitwie legnickiej wojskami polskimi i w niej poległ. Ma on też współczesny kontekst znaczeniowy, bowiem na terenie jego historycznego księstwa leży dziś gmina Legnickie Pole.

Skrzyżowane miecz i strzała oznaczają akt walki między walczącymi stronami w czasie tej bitwy. Prosty miecz był wówczas powszechnym elementem uzbrojenia rycerzy średniowiecznej Europy, z kolei strzała, która jest tu wyraźnie stylizowana na mongolską, była charakterystycznym narzędziem walki wojsk tatarskich.⁵ Wprowadzenie do godła elementu uzbrojenia mongolskiego miało na celu zindywidualizowanie herbu przez znacznie bardziej czytelne odniesienie jego treści do wydarzeń związanych z bitwą legnicką. Tym samym miało budzić bardziej bezpośrednio i wyraźne skojarzenia między znakiem herbowym a oznaczaną nim gminą, której teren w przeszłości był miejscem walki. Uzbrojenie to dzięki swojej stylizacji było dodatkowym wątkiem znaczeniowym. Krzyż umieszczony pomiędzy mieczem i strzałą symbolizujących bitwę legnicką jeszcze wyraźniej podkreśla ideowy charakter tego wydarzenia. Nie była to jedna z wielu krwawych bitew w średniowiecznej Europie, lecz była to walka stoczona na legnickich polach w obronie świata chrześcijańskiego. Symboliczne znaczenie krzyża jest dodatkowo podkreślone jego stylizacją. Przedstawiono tu tzw. krzyż kościelny, który jest wzorowany na

⁵Ikoniografię dotyczącą uzbrojenia mongolskiego zamieszcza T. Jasiński: *Przerwany hejnał*. Kraków 1988.

krzyżu używanym w procesjach. Jest on symbolem dzieł dokonanych na polu wiary i religii.⁶

Zastosowana w herbie kolorystyka wynika z ogólnych zasad sztuki heraldycznej oraz tradycji heraldyki polskiej i śląskiej. Połurzeł czarny ze srebrną przepaską w złotym polu należy do ustalonych od średniowiecza przedstawień tzw. orła dolnośląskiego. Zachowano tu bez zmian barwy tego herbu. W dolnej połowie tarczy godło przedstawiono przy pomocy metali: uzbrojenie - srebrne, krzyż - złoty. Zaproponowano błękitną barwę pola, nawiązując do tradycji polskiej heraldyki miejskiej, w której z reguły stosowano jako barwę pola czerwień lub błękit.

W rezultacie przyjętych rozwiązań herb gminy Legnickie Pole zgodnie z zasadami heraldyki należy opisywać (blazonować):
w polu dzielonym w pas, od czoła złotym, połurzeł czarny ze srebrną przepaską na piersi, od podstawy błękitnym, skrzyżowany miecz srebrny z takąż strzałą, nad nimi krzyż złoty.

Opracował
Dr Piotr Dymmel

⁶P. Dudziński: *Alfabet heraldyczny*. [Warszawa 1997] s.103.